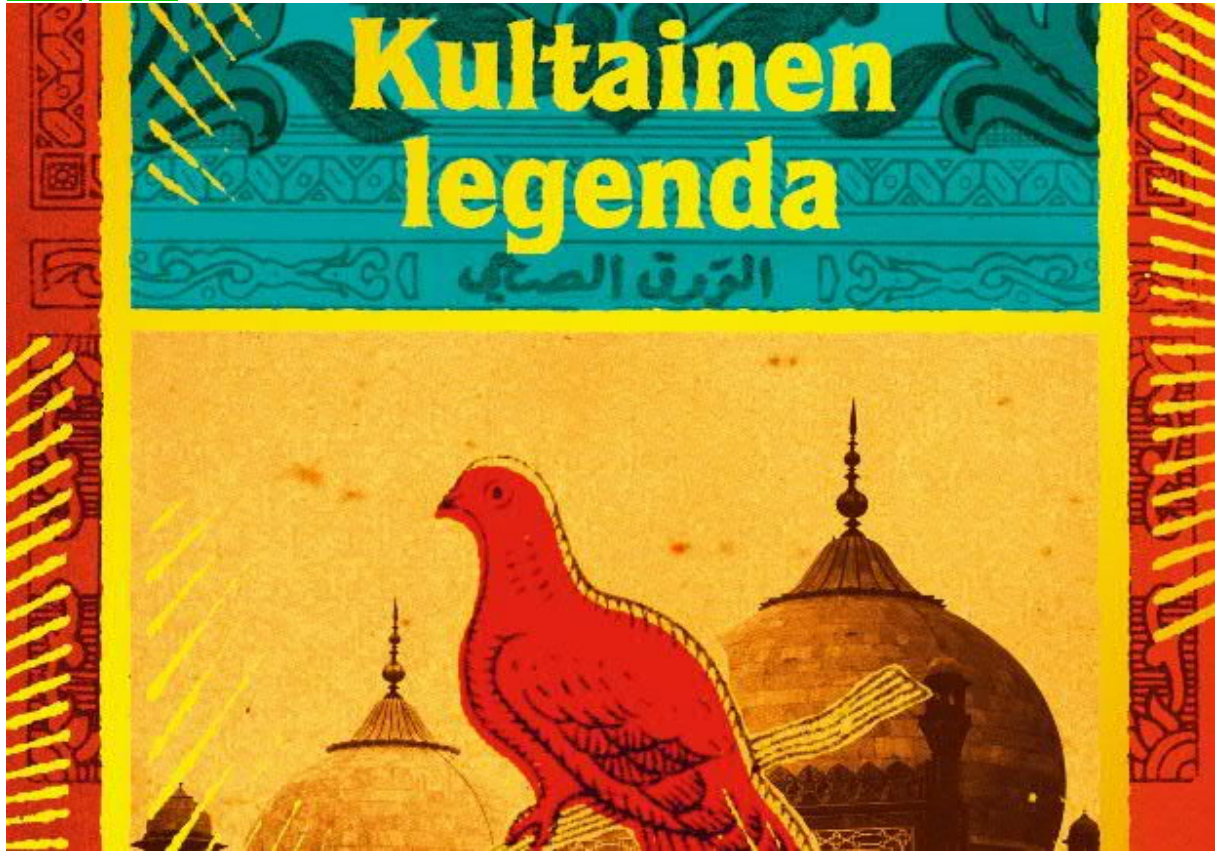

Nadeem Aslam: Kultainen legenda

PM/31 ADMIN

Kultalangalla kokonaiseksi – RIITTA VAISMAA (3.3.2019)

Vastakohtien romaanissa kaunis ja kauhea ovat rinnakkain. Herkät rakkaustarinat limittyvät silmittömän väkivallan kanssa. Hienostuneen kuulas ilmaisu saa rinnalleen kidutusta ja tappamista. Pyrkimys uskontojen sovinnolliseen rinnakkaiseloon johtaa vainoihin ja uskonnolla perusteltuun julmaan politikointiin.

Nadeem Aslamin *Kultaisen legendan* paikka on Pakistan, kuvitteellinen Zamanan kaupunki, jonka esikuvana pidetään Punjabin Lahorea. Aika on nykyaika. Aslam (1966) on syntyjään pakistanilainen mutta muuttanut jo teini-ikäisenä Englantiin ja asuu Lontoossa. *Kultainen legenda* on hänen viides romaaninsa ja kolmas suomennos.

Kultainen legenda on nimeltään myös italialaisen Jacobus de Voraginen vuoden 1260 tienoilla koostama pyhimyslegendakokoelma, jonka tarinat tulivat osaksi Euroopan kristillistä kansankulttuuria.

Nadeem Aslamin *Kultaisen legendan* vastakohtaisuus muistuttaa niin ilmaisultaan kuin teemoiltaan *Sokeanmiehen puutarhaa*, Aslamin edellistä suomennosta (2014). Siinä kauneuden ja brutaalien

väkivallan rinnakkaisuus on vielä rajumpi. Vaikka kirjailija on *Kultaisessa legendassa* koko kirjan ajan onnistunut jopa seesteisiä tilanteita kuvatessaan pitämään yllä uhan tuntua, *Sokean miehen puutarha* on painostavampi, kun päähenkilön uuvuttavaa kujanjuoksua ja tämän kohtaamaa äärimmäistä väkivaltaa kuvataan hyvin pitkiä jaksoja. *Kultaiseen legendaan* Aslam on taitavasti onnistunut luomaan myös suvantokohtia.

Massud ja Nargis ovat menestyneitä yli 50-vuotiaita arkkitehteja, kansainvälisiä ja suvaitsevaisia, maltillisia muslimeita. He elättävät utopiaa uskontojen rauhallisesta rinnakkaiselosta. He lähtevät mukaan ihmisketjuun, jolla kuljetetaan uuteen kirjastorakennukseen vanhan kirjaston islamilaisen osaston teokset. Näin kirjat, jotka mainitsevat Allahin nimen, säästyvät kuljetuksen vaaroista eivätkä joudu kosketuksiin likaisten teosten saatikka maan kanssa.

Ketjun lähelle pysähtyy auto, jota ajaa länsimaalainen mies. Kohta paikalla on myös moottoripyörällä kaksi aseistautunutta miestä. Ase on myös valkoisella miehellä, ja pian aseet puhuvat. Massud pyrkii suojaamaan lasta silmittömältä tulitukselta ja joutuu itse kohteeksi. Ampuja osoittautuu amerikkalaiseksi, ja hänen autostaan löytyy laittomia kuvia Pakistanin sotilaskohteista.

Massud oli löytänyt harvinaisen isänsä kirjoittaman kirjan, jonka oli hukannut. Lähes tuhatsivuinen kirja oli ilmestynyt Massudin syntymävuonna. Se oli ”*Kunnianosoitus niille lukemattomille ajatuksille ja ideoille, jotka olivat matkanneet aikojen saatossa maailmankolkasta toiseen. Kirja osoitti miten, erilliset tapahtumat maailmanhistoriassa olivat vaikuttaneet toisiinsa, esitteli pimentoon jääneitä tai unohdettuja tapauksia, joissa jokin ihmisryhmä oli lisännyt toisen ryhmän onnea tai tietämystä.*” Nargis ottaa kirjan mukaansa, kun Massud viedään sairaalaan, missä hän pian kuolee. Myöhemmin kultalangalla ehjäksi neulotun kirjan sanoman ei soisi vanhentuneen yli 50 vuodessa.

Crace ja Lily ovat köyhä, lukutaidoton kristitty pariskunta, jonka arkkitehdit ottavat palvelukseensa ja jonka lahjakkaan tyttären Helenin he kouluttavat akateemiselle uralle. Crace on julmasti surmattu uskonsa tähden. Elinkautisen saanut ampuja vapautuu yhden vankilavuoden jälkeen opeteltuaan ulkoa *Koraanin*. Mitään tuomiota ei olisi saatu ilman Massudin ja Nargiksen apua. Lilyn katkeruus saa tämän käyttämään oman käden oikeutta.

Arkkitehtien kirjasto ja työhuone vanhassa tehtaassa ovat korkeita tiloja. Suuressa tilassa ovat yksityiskohtaiset pienoismallit Córdobaan moskeijasta ja Hania Sofian moskeijasta. Rakennustyön on Massudin ja Nargisin ohjeiden mukaan tehnyt Lily.

Helen työskentelee usein tässä kirjastossa. Sinne tulee myös turvallisuuspoliisi. USA vaatii ampujaa palautettavaksi kotimaahansa, vaikkei tätä vakoojakseen tunnustakaan. Poliisi vaatii, että Nargiksen pitää oikeudessa sanoa antavansa ampujalle anteeksi. Köyhien lasten vanhemmat ovat jo tähän islamilaisen oikeuden mukaiseen menettelyyn suostuneet, koska ovat samalla saaneet huomattavan rahallisen korvauksen. Nargis ei verirahoja tarvitse, mutta Pakistanin ja USA:n suhteet edellyttävät Nargiksen suostumusta, jota ilman miestä ei voida palauttaa. Poliisi uhkailee Nargista, mutta tämä vain rauhallisesti tutkii juuri löytynyttä aarretta. Poliisi rikkoo lähtiessään tikarillaan arvokkaan kirjan.

Massud saa sairaalassa verta kashmirilaiselta nuorelta mieheltä, josta tulee kirjan kolmas päähenkilö. Nuori mies tulee surutaloon, voittaa heti niin Nargiksen kuin Heleninkin luottamuksen. Imranin jääminen taloon on riski kaikille. Onhan Helen kristitty ja kirjoittanut islamia kriittisesti arvioivan lehtiartikkelin, eikä Nargis saa pidetyksi piilossa uskontoon liittyvää elämänsä suurta salaisuutta, joten poliisi pystyy painostamaan häntä ja tekemään hänestäkin henkipaton. Imran on paennut terroristien koulutusleiriltä, vaikka hänen vanhempansa on Intian ja Kashmirin konflikteissa tapettu. Kohta poliisi on kaikkien kintereillä. Aslamin luoma asetelma osoittaa ajankohtaisuutensa, kun pommit taas lentävät kashmirilaisten ja intialaisten sotilaiden välillä.

Kolmikko onnistuu pakenemaan. He tulevat Massudin ja Nargiksen omistamalle saarelle, jonka olemassaolosta eivät ulkopuoliset tiedä. Saari on kuin paratiisi. Täydellisen rauhan lisäksi saaren luonto on rehevä ja monimuotoinen. Luonnon kuvaaminen on Aslamin ehdoton vahvuus, minkä saattoi havaita jo *Sokean miehen puutarhasta*. Massud on alkanut rakentaa saarelle paratiisia, pyhäkköä, joka koostuu moskeijasta, kirkosta ja hindujen temppelistä. Rakennelma on jäänyt keskeneräiseksi, koska siellä tapahtunut väkivallanteko on vienyt Massudin innon pyhäkön rakentamiseen. Nyt saari pyhäkköineen on pakopaikka ja nuoren rakkauden herkkä kulissi. Kaikki tietävät, että paratiisi ei ole ikuinen.

Helenin ja Imran rakkaus syttyy. Vaikka ratkaisu on oikeastaan odotettavissa, jopa itsestään selvä, ei se mitenkään heikennä romaanin tehoa. Toisen rakkaustarinan kuvaavat Nagrisin muistot, joita tosin varjostaa Nagrisin salaisuus, josta hän ei ehtinyt miehelleen kertoa. Kolmas ja todella kohtalokas rakkaus syttyy Helenin isän Lilyn ja Ayshan välille. Ennuste on alun alkaen huono. Aysha on imaamin tytär ja jihadistimarttyyrin leski ja Lily kirjoitustaidoton köyhä, riksaa ajava kristitty.

Yöaikaan moskeijan minareetista joku kertoo ihmisten henkilökohtaisista, usein salaisista asioista. Ei tiedetä, kuka tämä öinen sanansaattaja on. Jotkut sanovat minareetista kuuluvat Allahin äänen. Sieltä kuulutetaan Lilyn ja Ayshan suhde. Loppu voi olla vain onneton. Syyte jumalan pilkasta on niin isän kuin tyttärenkin kohtalona.

Kultainen legenda kertoo uskontojen kohtaamisen vaikeudesta, ehkä jopa mahdottomuudesta. Pakistanissa kristittyjä vainotaan mutta myös islamin eri ryhmät taistelevat keskenään. Kashmirissa ovat vastakkain muslimit ja hindut. Aslam osoittaa, että yksilöiden tasolla uskontojen rinnakkaiselo on mahdollinen. Siitä joutuu kuitenkin raskaasti maksamaan.

Nargis alkaa ommella suurta kirjaa kokoon kultalangalla, välillä ompelee Helen ja lopulta myös Imran. Kirjasta tulee upeasti symboli koko Pakistanille, kenties koko maailmalle. Tärkeä teos on kiehtovassa loppukohtauksessa taas kokonainen. Kultalangalla ommeltuna se on kaksi kertaa paksumpi kuin alun perin. Voiko rikkinäisen valtion ja kansan saada kokonaiseksi? Voivatko ihmiset joskus elää yhdessä erilaisista uskonnollisista vakaumuksista huolimatta? Aslam ei tähän vastaa. Myös päähenkilöidensä kohtalon Aslam jättää avoimeksi. Kultalangalla kokoon ommellun kirjan voin nähdä kuvastavan edes hienoista toivoa. Loppukohtaus on kirjan kauneimpia. *Kultaisen legendan* loppu jää upeasti auki.

Nadeem Aslam: *Kultainen legenda* (The Golden Legend). Suom. Kirsi Luoma. 375 s.

Riitta Vaismaa on kirjallisuuskriitikko